

UNIVERZITA KARLOVA PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK VEDOUCÍHO PRÁCE

Téma práce : Nezpůsobilá příprava a nezpůsobilý pokus trestného činu

Autor : Nikola Smutná

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Oponent: JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D.

Rozsah práce: 70 stran

Datum odevzdání práce: červen 2023

1. Charakteristika tématu: *Patří mezi klasická témata z oblasti trestního práva hmotného. Jako diplomní úkol je toto téma mimořádně náročné. Vyžaduje velmi soustředěné studium pramenů, vyspělé logické myšlení a přesnost vyjadřování. Zpracování tématu vyžaduje lepší úroveň znalostí cizích jazyků, zejména němčiny. Řada důležitých literárních pramenů k tématu je pro posluchače obtížně dosažitelná. Diplomová práce Nikoloy Smutné představuje zdařilé shrnutí této důležité odborné materie.*

2. Hodnocení po formální a obsahové stránce: *Diplomová práce má dostatečně logickou a přehlednou strukturu. Autorka postupuje systematicky správně od vymezení základních pojmů ke složitějším teoretickým koncepcím a dílčím otázkám. Těžištěm práce je výklad jednotlivých teoretických přístupů k trestnosti nezpůsobilé přípravy a pokusu. Autorka zde vychází z tradičního rozlišení mezi objektivní a subjektivní teorií, resp. smíšenými teoriemi. V další části jsou analyzovány jednotlivé druhy nezpůsobilosti (z důvodu prostředků, předmětu útoku, nezpůsobilým subjektem; detailní rozbor je věnován také pověřivému a naivnímu pokusu). Jistou zvláštností systematiky práce je spojení historického ohlednutí se srovnáním zahraničních úprav. Tento postup je ovšem odůvodněn rozsahem komparatistické části (autorka srovnává úpravu německy mluvících i anglosaských zemí, Polsko a Slovensko).*

Autorka vychází z tradiční definice Kallabovy, podle níž nezpůsobilou přípravou, resp. pokusem, rozumíme takovou činnost, „ze které objektivně zamýšlený výsledek nemůže povstati, třeba pachatel vykonal vše, čeho je provedení činu třeba“. Jedná se tedy o přípravné či pokusné jednání, které nikdy nemůže dospět do stadia dokonání trestného činu.

Autorka správně poukazuje na to, že v právní nauce neexistuje shoda, pokud jde o výčet druhů (důvodů) nezpůsobilosti. Připomíná např. otázku místa nebo času provedení trestné činnosti, pokud jsou znaky skutkové podstaty (s poukazem na názory E. Eysselta). Autorce se podařilo velmi přehledným a srozumitelným způsobem základní důvody definovat. Za nezpůsobilý předmět útoku autorka považuje takový předmět, který neexistuje, není na svém místě nebo nemá určité vlastnosti, které si pachatel představoval. Nezpůsobilost prostředku je dána, je-li použit nástroj, pomůcka, postup či jiný prostředek, o němž se pachatel domnívá, že může vést k dokonání zamýšleného trestného činu, ač tomu tak ve skutečnosti není. Nezpůsobilý subjekt se domnívá, že je nositelem určité zákonem vyžadované způsobilosti a z tohoto titulu mylně přepokládá, že ohrožuje nebo porušuje zákonem chráněné vztahy. Diplomantka zdůrazňuje, že příčinou nezpůsobilosti mohou být jak objektivní, tak i subjektivní okolnosti. Podstatou subjektivních přitom bývá omyl pachatele.

Autorka rozlišuje případy podle toho, zda jde na straně pachatele o skutkový omyl pozitivní nebo omyl o tzv. normativním znaku skutkové podstaty. Tento typ omylu autorka označuje svojí podstatou za omyl právní, avšak správně uvádí, že je posuzován stejně jako pozitivní omyl skutkový. V případech nezpůsobilosti prostředků autorka dále rozlišuje omyl běžný (ontologický) – např. v množství jedu a omyl hrubý (nomologický – z neznalosti přírodních zákonů). Nezpůsobilost dále autorka jako již tradičně dělí na relativní a absolutní, přičemž o relativně nezpůsobilou přípravu či pokus jde v případě nezpůsobilosti in concreto, tj. za daných okolností, zatímco o absolutně nezpůsobilou přípravu (resp. pokus) jde při nezpůsobilosti in abstracto (za každých okolností). Autorka správně poukazuje na slabinu tohoto rozlišování, což dokládá na konkrétních příkladech (např. v pokusu vraždy zbrání s příliš krátkým dostřelem někteří autoři vidí nezpůsobilost relativní a jiní absolutní). Tím autorka dokládá, proč je v novější nauce i v právních předpisech toto rozlišování méně akcentováno.

Diplomantka se obsáhle zabývá také otázkou trestnosti nezpůsobilé přípravy a pokusu. Analyzuje podrobně ust. § 46 odst. 3 tr. zákoníku, jež v některých případech umožňuje upustit od potrestání. Na jiném místě je komentována aplikační praxe k ustanovení § 58 odst. 6 tr. zákoníku o ukládání trestu pod dolní hranicí trestní sazby. Autorka se na řadě míst zamýšlí nad důsledky přechodu k tzv. formálnímu pojetí trestného činu a nad zásadou subsidiarity trestní represe. Za hlavní přínos diplomové práce považují shrnutí jednotlivých teoretických přístupů k problému nezpůsobilosti v historické a srovnávací perspektivě. Je pravda, že zde autorka vychází převážně ze sekundárních pramenů (přehledových článků P. Kučery a z klasické monografie E. Eysselta) a nikoli z původní, převážně německy psané literatury. To je však vyváжено schopností autorky výstižně jednotlivé teorie shrnout a zdůraznit jejich rozdíly a podstatné rysy. Zejména je autorka s to srozumitelně vysvětlit přednosti a slabiny/rozpory jednotlivých teorií z hlediska aplikační praxe. Dovede argumentaci obratně ilustrovat případy z judikatury i hypotetickými případy tradovanými v nauce. Velmi oceňuji schopnost autorky zorientovat se v komplikovaném díle meziválečných autorů (viz např. pro čtenáře obtížně přístupné texty A. Ráliše o syntetickém nebezpečí).

Tzv. objektivní teorie charakterizuje autorka důrazem na vnější stránku trestného činu a na nebezpečnost jednání. Činnost pachatele se musí projevit ve vnějším světě, a to takovým způsobem, který představuje skutečné nebezpečí pro chráněné právní statky. Objektivisté tedy přisuzují význam pouze takové činnosti, která je schopná způsobit následek a dokonat trestný čin. Diplomantka rozlišuje dvě základní skupiny objektivních teorií podle požadovaného nebezpečí a podle vzdálenosti mezi ohrožujícím jednáním a porušením právního statku. Dle první skupiny teorií bude jednání trestné počátkem provádění činnosti naplňující skutkovou podstatu trestného činu, zatímco druhá skupina vyžaduje jednání objektivně nebezpečné, tedy takové, které je dle obecného úsudku způsobilé přivodit trestný výsledek. Naopak subjektivní teorie kladou důraz na vnitřní stránku trestného činu a na nebezpečnost pachatele. Pro trestnost jednání je rozhodné, zda pachatel pojal vážný a opravdový zločinný úmysl spáchat trestný čin, o kterém je přesvědčen, že je způsobilý k dokonání, bez ohledu na to, zda tomu tak opravdu je. Diplomantka ovšem správně upozorňuje na to, že ani podle subjektivních teorií není trestné samotné rozhodnutí trestný čin spáchat. Úmysl se musí projevit jednáním ve vnějším světě (vážnost a opravdovost úmyslu). Také subjektivní teorie autorka dělí do dvou základních skupin (na čistou subjektivní teorii a nauku o úmyslu objektivovaném vnějšími okolnostmi (dolus ex re)).

Po stránce formální nelze předložené práci vytýkat zásadnější nedostatky. Autorka velmi dobře ovládla odborný styl a korektně vede poznámkový aparát. Pokud jde o rozsah pramenů, je si třeba uvědomit, že jejich šíře, zejména ve starší literatuře, není v rámci diplomního úkolu zvládnutelná. Je proto zcela adekvátní, že se diplomantka změřila na několik zásadních syntetických prací ze staršího období i z nedávné doby (stati P. Kučery). Diplomantka navíc provedla samostatnou sondu nejen do recentní judikatury Nejvyššího soudu, ale také do rozhodovací praxe vrchních a krajských soudů. Práce tak představuje i prakticky užitečné, aktuální shrnutí zkoumané problematiky.

Výklady jsou provedeny nejen metodou syntézy pramenů, nýbrž obsahují i četné originální připomínky autorky i návrhy de lege ferenda. Autorka je pro výslovnou úpravu nezpůsobilosti přípravy a pokusu v trestním zákoníku. Zásluhou autorky je mimo jiné i to, že si všímá poměrně podrobné úpravy slovenské.

3. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě: *Autorka může stručně představit své návrhy de lege ferenda. Při ústní obhajobě může autorka vysvětlit pojem bud' pojem dolus ex re nebo pojem syntetického nebezpečí u Ráliše.*

Dále může odpovědět na dvě z následujících otázek:

Jaký je dle kandidátky rozdíl mezi situací, kdy poškozený stál jen několik metrů mimo dostřel a situací, kdy pachatel střílel na osobu, která stála ve vzdálenosti, jež dostřel jeho zbraně mnohonásobně převyšovala?

Co když obviněný navedl jiného k loupeži, avšak učinil tak ze zlomyslnosti, věda, že navedený bude na místě zadržen policií, kterou návodce sám zavolal.

Co když obviněná porodila dítě a bylo jí jedno, zda je živé nebo mrtvé? Nepřesvědčila se, zda dítě jeví známky života, nechala je na místě a odešla.

Co když pachatel potřeboval pro zapravení svého dluhu 100 tisíc Kč a chtěl odcizit peníze z trezoru ve firmě, kde byl zaměstnán. Když zjistil, že v trezoru je pouze 80 tisíc, svého počínání zanechal, ač si mohl peníze snadno přisvojit.

Co když omylem navádím ke zpronevěře věci, která mezitím přešla do mého vlastnictví (např. cestou dědictví)?

O jaký typ nezpůsobilého pokusu se bude jednat, pokud byl pachatel mylně přesvědčen, že trpí pohlavní nemocí? Přesto poskytoval sexuální služby.

Jak posoudíme případ, pokud pachatel použil jed, který je účinný jen intravenózně, avšak pachatel jej oběti přimíchal do jídla?

Jak posoudíme případ, pokud pedofil oslovil na internetu ženu, aby mu poskytla z úplatu své dítě? Tato žena žádné dítě neměla.

Jak posoudíme případy euthanasie, kdy smrt oběti by byla stejně neodvratná během několika hodin (díky zásahu obviněného se poškozený tolik netrápil)?

Co když homosexuál chtěl z pouhé zlomyslnosti znásilnit ženu, ač jej vůbec nepřitahovala? Povalil ji na postel, ale soulož se schopen nebyl.

4. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě. Doporučuji k obhajobě.

5. Navržený klasifikační stupeň: 1(výborně)

V Praze dne 15. srpna 2023

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.
vedoucí diplomové práce